

Nr 130

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag för budgetåret 1957/58 till statlig och enskild upplysningsverksamhet m. m. vid 1957 års folkomröstning samt till administration av denna jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 177 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 2 maj 1957, föreslagit riksdagen att dels antaga vid propositionen fogat förslag till lag om folkomröstning i pensionsfrågan, dels ock för budgetåret 1957/58 anvisa till Statlig upplysningsverksamhet m. m. vid 1957 års folkomröstning under femte huvudtiteln ett anslag av 1 000 000 kronor, till Enskild upplysningsverksamhet vid 1957 års folkomröstning under femte huvudtiteln ett anslag av 6 000 000 kronor samt till Administration av 1957 års folkomröstning under elfte huvudtiteln ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

Propositionen har vad gäller lagförslaget hänvisats till lagutskott, varvid den behandlats av andra lagutskottet, och i övrigt till behandling av statsutskottet.

Vad angår frågan om den upplysningsverksamhet som bör föregå folkomröstningen erinrar departementschefen först om att en särskilt tillkallad utredningsman år 1956 har avlämnat ett betänkande om upplysningsverksamhet vid folkomröstningar (SOU 1956: 35), vilket har varit föremål för remissbehandling. I betänkandet har behandlats både direkt statlig upplysningsverksamhet och statsbidrag till sådan upplysningsverksamhet som bedrivs av de olika meningsriktningarna. Att staten bör ekonomiskt stödja båda slagen av upplysning har godtagits eller lämnats utan erinran av de flesta remissorganen.

Vid folkomröstningen i pensionsfrågan bör — liksom vid 1955 års trafikomröstning — staten dels anordna en särskild upplysningsverksamhet och dels ekonomiskt bidraga till den propagandaverksamhet, som bedrivs av de olika meningsriktningarna. Departementschefen förordar, att medel här till anvisas under två skilda anslag, det ena avseende statlig och det andra avseende enskild upplysningsverksamhet.

Ansvar för den statliga upplysningsverksamheten bör enligt departementschefen åvila en av Kungl. Maj:t utsedd nämnd bestående av sju personer (folkomröstningsnämnden). Det bör åligga denna nämnd att dels själv

bedriva objektiv upplysningsverksamhet i pensionsfrågan och dels medverka till att ett centralt organ skapas för var och en av de tre meningsriktningar som omfattar de förslag som omröstningen avser.

Vad angår den objektiva upplysningsverksamheten bör nämnden utarbeta en broschyr, vari förslagens huvudsakliga innebörd och motiveringarna för de olika förslagen redovisas. Denna broschyr bör tryckas på statens bekostnad och distribueras till allmänheten på lämpligt sätt. På omröstningsdagen bör broschyren hållas tillgänglig i lämpligt antal exemplar vid omröstningslokalerna.

Det statliga anslaget till de olika meningsriktningarnas propaganda bör fördelas lika mellan dessa tre riktningar och ställas till förfogande för de centrala organ som bildas för propagandaverksamheten. Denna verksamhet kan bedrivas i många former, t. ex. genom flygblad, affischer, film, annonser, föredrag och offentliga möten. Nämnden bör fortlöpande kontrollera att de statliga bidragen användes för behörigt ändamål.

Bidrag till propaganda för någon annan ståndpunkt än som representeras av de tre här avsedda meningsriktningarna anser departementschefen inte böra utgå.

Anslaget till den statliga upplysningsverksamheten m. m. beräknas till 1 000 000 kronor. I detta belopp ingår främst kostnaderna för broschyrens utformning, tryckning och distribuering samt kostnaderna för nämnden. Det föreslås, att en mindre del av beloppet — högst 100 000 kronor — får användas för vissa statistiska undersökningar och intervjuundersökningar i anslutning till folkomröstningen. Det erinras om att statistiska centralbyråns utredningsinstitut i samband med 1955 års folkomröstning utförde dylika undersökningar, vars resultat redovisats i förutnämnda betänkande om upplysningsverksamhet vid folkomröstningar. För att vinna ytterligare erfarenheter anses liknande undersökningar böra anordnas även vid folkomröstningen i pensionsfrågan.

Vad åter angår anslaget till den enskilda propagandaverksamheten föreslås att därunder anvisas ett belopp om 6 000 000 kronor.

Vidare erfordras ett anslag för kostnader i samband med omröstningsförfarandet. Med ledning av utgifterna för 1956 års val till riksdagens andra kammare beräknas anslaget till ca 1 000 000 kronor. Då administrationen av folkomröstningen torde ankomma på inrikesdepartementet, anses anslaget böra uppföras under elfte huvudtiteln.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Ewerlöf* och *Ohlon* (I: 533) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Ohlin* och *Hjalmarson* (II: 674), har, såvitt nu är i fråga, hemställts,

dels att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att folkomröstningsnämnden måtte bestå av nio ledamöter, varav tre opartiska, och att de som står bakom de olika alternativen själva skall få utforma kommentarerna, var och en till sitt förslag i den av folkomröstningsnämnden utgivna

broschyren och att ett lika stort utrymme i broschyren tilldelas var och en av dem;

dels ock att Kungl. Maj:ts förslag att till Enskild upplysningsverksamhet vid 1957 års folkomröstning skall anvisas 6 000 000 kronor måtte avslås.

Beträffande motiveringen för yrkandena hänvisas till motionen II: 674.

Utskottet får erinra, att andra lagutskottet i sitt utlåtande nr 36 föreslagit riksdagen antaga det vid propositionen fogade förslaget till lag om folkomröstning i pensionsfrågan.

Statsutskottet tillstyrker av skäl som departementschefen anfört att staten i samband med folkomröstningen dels anordnar särskild upplysningsverksamhet och dels lämnar bidrag till av de olika meningsriktningarna bedrivna propagandaverksamhet. Då icke heller beräkningen av anslagen för nämnda ändamål givit utskottet anledning till erinran, bör sålunda anslaget till den statliga upplysningsverksamheten, inberäknat kostnader för statistiska undersökningar och intervjuundersökningar, anvisas med 1 000 000 kronor och anslaget till den enskilda upplysningsverksamheten med 6 000 000 kronor att fördelas lika mellan de skilda meningsriktningarna. Av det anförda följer att utskottet avstyrker yrkandet i motionerna I: 533 och II: 674 att anslag till sistnämnda upplysningsverksamhet icke skall anvisas.

I likhet med departementschefen anser utskottet att ansvaret för den statliga upplysningsverksamheten bör åvila en av Kungl. Maj:t utsedd nämnd (folkomröstningsnämnden). Beträffande nämndens sammansättning har i propositionen icke utsagts annat än att den bör bestå av sju personer. Utskottet ansluter sig i denna fråga till motionärernas förslag, att antalet ledamöter i nämnden bör ökas till nio, av vilka tre bör vara opartiska och övriga till lika antal bör representera de olika meningsriktningarna.

Genom denna sammansättning av nämnden vinnes enligt utskottets mening ökad garanti för en objektiv utformning av innehållet i den broschyr, som enligt propositionens förslag skall utarbetas av nämnden. Att därjämte låta var och en av meningsriktningarna själv utforma kommentarerna i broschyren till de olika förslagen i omröstningsfrågan synes utskottet varken erforderligt eller lämpligt. Utskottet avstyrker därför motionerna i denna del.

Vad i propositionen anförts om de andra uppgifter, som bör ankomma på folkomröstningsnämnden, har icke föranlett annat uttalande från utskottets sida än att utskottet vill framhålla önskvärdheten av att nämndens kontroll av de statliga bidragens användning göres så enkel som möjligt utan att nödig effektivitet därför eftersättes.

Under återopande av det anförda får utskottet, som i övrigt icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förevarande förslag, hemställa,

att riksdagen må

a) beträffande folkomröstningsnämndens sammansättning i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 533 och II: 674, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

b) avslå i motionerna I: 533 och II: 674 framställt förslag beträffande utarbetandet av statlig broschyr i folkomröstningsfrågan;

c) till *Statlig upplysningsverksamhet m. m. vid 1957 års folkomröstning* för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett anslag av 1 000 000 kronor;

d) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 533 och II: 674, såvitt nu är i fråga, till *Enskild upplysningsverksamhet vid 1957 års folkomröstning* för budgetåret 1957/58 under femte huvudtiteln anvisa ett anslag av 6 000 000 kronor;

e) till *Administration av 1957 års folkomröstning* för budgetåret 1957/58 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 000 000 kronor.

Stockholm den 21 maj 1957

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit

från första kammaren: herrar Gustaf Karlsson, Ohlon, Näsström, Ivar Johansson, Einar Persson, Sundelin, Thun, Erik Svedberg, Pålsson, Holmqvist, Elfving, Ragnar Bergh, Rikard Svensson, Jacobsson och Mårtensson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doversorp, Åkerström, Malmberg, Petterson i Degerfors, Jansson i Kalix, Staxäng, fröken Elmén, herrar Rubbestad, Svensson i Alingsås, Gustafsson i Stockholm, Cassel, Gustafsson i Skellefteå, Andreasson, Nelander och Svensson i Kungälv.

Reservation

av herrar *Ohlon, Sundelin, Ragnar Bergh, Jacobsson, Skoglund* i Doversorp, *Malmberg, Staxäng*, fröken *Elmén*, herrar *Cassel, Gustafsson* i Skellefteå och *Nelander*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 3, som börjar med »Statsutskottet tillstyrker» och slutar med »skall anvisas», bort ha följande lydelse:

»Statsutskottet tillstyrker av skäl som departementschefen anført att staten i samband med folkomröstningen anordnar särskild upplysningsverksamhet och att ett anslag av 1 000 000 kronor anvisas härför. Däremot anser utskottet i likhet med motionärerna att anslag icke bör anvisas till den pro-

pagandaverksamhet, som bedrivs av de olika meningsriktningarna. Förutom principiella skäl vill utskottet framhålla att den upplysningsverksamhet, som ändå kommer till stånd, säkerligen torde bli av sådan omfattning att den täcker behovet härav. Utskottet avstyrker sålunda Kungl. Maj:ts förslag att till enskild upplysningsverksamhet anvisa ett anslag av 6 000 000 kronor.»

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 3, som börjar med »Genom denna» och slutar med »denna del», bort ha följande lydelse:

»Även oavsett denna sammansättning av nämnden anser utskottet det lämpligt att, såsom motionärerna föreslagit, i den broschyr som skall utgivas genom nämndens försorg de som står bakom de olika alternativen i omröstningsfrågan själva får utforma kommentarerna därtill och att ett lika stort utrymme i broschyren därvid tilldelas var och en av meningsriktningarna. Utskottet föreslår att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ger tillkänna vad utskottet nu anfört.»

dels ock nedan nämnda moment i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»b) beträffande utarbetandet av statlig broschyr i folkomröstningsfrågan med bifall till motionerna I: 533 och II: 674, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet anfört;

d) med bifall till motionerna I: 533 och II: 674, såvitt nu är i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av ett anslag av 6 000 000 kronor till Enskild upplysningsverksamhet vid 1957 års folkomröstning;»